

O moje misli, moja hrepenenja,
v trpljenju molka plašne ptice,
poslušajte, ali vas Bog ne kliče
v goreči grm ljubezni in resnice?

V tišino so ušesa se odprla,
zdaj slišim zarij večna pota
in vse je trikrat svete pesmi polno,
vse jo živi iz Sabaota...

Blagoslovljêna ura razodetja —
od zemlje k nebu svetla lestva
se pne in božji angeli po nji
pojó mi v srečo blaženih kraljestva.

FRANCE BEVK

OČE

Tisti večer — bila je pomladna nedelja — se je Polajnar razdražen vračal iz krčme. Noge so se mu čudno zapletale, a vendar ni bil pijan, saj je bil vino komaj utegnil pokusiti, ko so mu neka namigavanja od vseh strani začela leteti na ušesa. Sprva se ni zmenil zanja, ni jih razumel; bil je dobre volje in se mu niti najmanjša zlà misel ni dotaknila srca. Nazadnje pa se je le zavedel in napeto poslušnil. Ali se to res njega tiče?

Krivec, s katerim sta si bila zaradi nekega laza že več let v laseh, je bil ta večer najglasnejši; ni mogel zadrževati svojega žolča, ki mu je prekipeval od vinjenosti. Tam je sedel, na drugem koncu mize, ves črn v obraz, žvečil cigaro in ga prebadal s strupenim pogledom. Govoril je nerazločno, rezljajoče, ker mu je jezik utekal skozi škrbino zob. Ali je res, da ženi Ferjana? Polajnar bi mu bil najrajši odgovoril osorno, nevljudno: In če bi bilo to tudi res, kaj komu mar? Pa se je zadrževal zaradi sosedov. »Jaz za to nič ne vem,« je dejal. Ni vedel, kaj tiči za tem, ni ga obhajala niti najrahljéjša slutnja. Pogovor je poizkusil navrniti v drugo smer, omenil je seno, ki je poskočilo v ceni. Toda Krivec, kakor da ga je ta dan obsedel vrag, ni miroval. Kaj bo tajil in se delal, kakor da ne ve, kaj se godi v njegovi hiši, ko pa o tem govori že vsa vas. In pri tem je mežikal kot satan in svaljkal cigaro med prsti. Polajnar ga je divje pogledal. Kam Krivec

meri? Čemu ga ne pusti v miru in sili vanj kot obad? Zgrabil bi bil kozarec in mu ga zalučal v glavo, a za to je bil še premalo vinjen. Razburil se je in z dlanjo udaril po mizi, da so steklenice odskočile. »Rekel sem ti, da jaz za nič ne vem! Če bi mi pa ti rad kaj povedal, govôri naravnost, kaj le slepomišiš?« In tedaj je Krivec molčal, a Polajnar je izvedel od drugih, da se Ferjan smolí okoli Petronove Mete. Dekle je bilo bajtarsko, že v letih, a na slabem glasu; o nji so govorili marsikaj, česar niso smeli slišati otroci.

Mož se je zavzel do dna duše in onemel premeril obraze. Nekateri so mu umikali poglede, a drugi so se mu brez prikrivanja muzali. Tudi pri drugi mizi, pri kateri so pili fantje iz sosednje vasi, so se dvigale glave. Moža je obšlo bridko sramovanje. Verjel je. Verjel je še več: niso mu vsega povedali, kar govorijo po vasi. Jezilo ga je in žalostilo, da se je to zgodilo javno, v krčmi in mu ni rajši kdo zaupal na štiri oči. Bil bi mu hvaležen. Obenem s sramovanjem ga je obšla taka tegoba, da se mu je bolešno skrčilo srce. Zdelo se mu je, da nikomur več ne more v oči pogledati. Dvignil je kozarec in ga ni prej vzel od ust, da ga je do dna izpil. Čutil je, kako se mu grenkoba vedno huje nabira v grlu in mu kri v glavo sili. Bal se je, da bo storil kako prenačljeno, zato se je dvignil, plačal in odšel, ne da bi še katero rekel ali koga pozdravil.

Zunaj, v svetlobi, ki je padala skozi okna, je s polglasno kletvijo dal duška svojim občutkom. Potem je naglo stopal proti domu, krčevito stiskal čeljusti in z očmi ostro sršel predse, ne le zato, da ne bi zgrešil od pomladnega dežja mokre, sklizave steze, ampak se je zdelo, da z njimi uporno nabada neko misel. Veje, ki so visele na pot, so bile mokre, obtežene z deževnimi kapljami; z jeznim zamahom roke jih je odgrnil zdaj pa zdaj, da ga niso teple po obrazu. Včasih je nenadoma dvignil glavo. Kdaj se bo izza obronka prikazala hiša in se bodo okna zasvetila med drevjem? Ni je še bilo.

»Prekleti pob!« je siknil skozi zobe in stisnil pest. Ako bi bil fant v tistem trenutku stal pred njim, bi ga bil po glavi treščil. In vendar ga je rad imel, po svoje rad, četudi je bil trd ko dren, brez nežnih čustev razen do svoje žene, katere se je nekako bal. Ferjan je bil poleg Anke njegov edini otrok. Bil mu je poleg tega v marsičem podoben, a prav ta podobnost ga je mnogokdaj plašila. Pri delu ko plaz, a sicer svoje glav, lahke pameti in nemiren kakor ura. Saj je bil on nekdanj prav tak, dokler se ni unesel. Včasih se mu je zdelo, da v njem ko v zrcalu gleda svojo mladost. Ne, ni mu bilo skrito, da je fant skoraj vsak večer odhajal na vas in se je pozno v noč na seno vračal. Dom bo njegov. Anka pojde od hiše, tedaj se bo moral fant oženiti, ker je mati bolehná in slabotna za delo. Še na misel mu ni hodilo, da bi mu nevesto izbiral, četudi naj je bajtarska, saj je tudi njegova Tona prazna prišla k hiši. A da Ferjan zahaja pod okno ali celo v kamro deklina, ki je šla sramota pred njo in za njo, ga je zadelo kot udarec na glavo. Taki nevesti bi se uprl.

Pa ni verjel, da fant resno misli, preveč je poznal sebe in njega, a prav to ga je še huje poniževalo, ga navdajalo z jezo in skrbjo. Človek ne ve, kdaj si naloži sramoto in breme, ki ga potem težko prenaša vse življenje. To skusi on, nosi pečilo v duši, a Ferjanu tega ne more razodeti v nauk in svarilo. Pa on... ali je mar on imel koga, ki bi ga bil poučil? Bil je sam zase, divji in zapuščen ko trš v gozdu...

Ob poslednji misli je udaril z ного ob tla, kakor da podi bridkost, ki ga je iznenada obšla. Ustavil se je na obronku, sredi steze, odkoder je bilo videti k hiši, ki je z razsvetljenimi okni stala sredi strmega sadovnjaka. Dvignil je roko, kakor da hoče nečemu zapretiti s pestjo, a mu je le dlan segla na čelo. Obrisal si je znoj, ki mu je bil v drobnih kapljicah obraz orosil.

Kakor da se hoče raztresti, spominom ubežati, ki so ga obšli, se je ozrl okoli sebe. Pod njim je ležala temna dolina, temni so bili obronki, zemljo in nebo je pokrivala vlažna, pomladna noč. Med redkimi oblaki so mežikale zvezde, od vasi in od samotnih, po pobočjih raztresenih hiš so sijale medle luči. Vseokrog je vladala globoka tišina, nikjer vetra, noben list se ni zganil v sapi, le iz dna grape je prihajal pritajen šum vode.

V zvoniku je odbilo ure. Polajnar se je zdrznil, kakor da se je zdramil iz svoje poslednje misli, ki ga je bila zopet obšla. »In četudi vedo vsi ljudje,« je zamrmral pri sebi, »imam vendar pravico govoriti, ker sem mu oče.« Pijan je, a on ga bo iztreznil, kakor njega ni bil nihče. Da ga le doma najde! Breme, ki ga je nosil na plečih, bi bil še tisti večer rad vrgel s sebe.

In se je njegova široka tenja zopet zibala po stezi, ki je polagoma prešla v klanec. A čutil je, kako mu neka misel neprestano hromi odločnost.

V izbo je stopil tako naglo in hrupno, da sta ga žena in hči preplašeni pogledali: Kaj mu je? Ustavil se je za vrati in z enim pogledom premeril vso izbo. Ferjana ni bilo.

»Kje je Ferjan?« je vprašal.

Tona je čepela v zdiču in kakor ponavadi roke sklenjene držala na kolenu.

»Ferjan?« se je zavzela. »Na vasi je. Med fanti.«

»Ali pa veš, da je res med fanti?«

Vprašanje je bilo tako nenavadno, a obenem tako osorno, kakor ga žena ni bila navajena, da se je vsa zlecnila.

»Moj Bog! Kje pa naj bi bil drugje? Kaj pa je?«

Mož ji ni odgovoril. Po poti, še pred hišo je bil sklenil, da se bo s fantom pomenil po pameti, mirno, zato se je s silo brzdal, da si ohrani hladno kri. Tedaj pa ga je znova obšel srd. Klobuk je vrgel na klop in z naglimi, trdimi koraki stopal od stene do stene.

Nastal je globok molk. Le ura ob kamri je zdaj pa zdaj zaječala, sicer ni bilo slišati niti diha.

Tonine oči so pol z začudenjem, a pol s strahom spremljale moža od okna do vrat in od vrat do okna. Pijan ni bil, noge se mu niso zapletale, v ravni črti je meril izbo. Saj se je zgodilo le na redke čase, da je vinjen prišel domov. Tedaj pa je bil zmeraj gostih besed in dobrodušen, nikoli razdražen in srdit. Razumela je, da ima nekaj s fantom. A kaj? Proti Ferjanu je bil vedno bolj prizanesljiv ko strog — kaj hudega se je moralo zgoditi, da ga je tako razkačilo? Bala se ga je vprašati.

Anka je sedela ob kamri, se igrala s predpasnikom in z zadrego na obrazu pogledovala zdaj mater zdaj očeta.

Polajnar se je nenadoma ustavil, pogledal Anko, nato ženo in vprašal:

»Ali sta že večerjali?«

»Že,« mu je odgovorila Tona. »Glej, saj sem čisto pozabila. Anka, prinesi mu večerjolo!«

»Ni treba. Ne bom jedel. Ali sta že molili?«

»Ne še.«

»Kaj pa čakata? Anka, moli!«

Anka je vzela molek, pokleknila k oknu in začela moliti.

Molili so naglo, raztreseno. Da ne bi s svojo hojo motil pobožnosti, je Polajnar sédel k peči in sklenil roke, a mu je molitev venomer prehajala v molk. Motile so ga misli, ki so ga venomer obletavale in jih ni mogel odpoditi. Zdaj pa zdaj se je ozrl po luči, ki se je kadila na mizi, po sencah, ki so se premikale na stenah. Zunaj se je razlegnil vrisk; dvignil je glavo in posluhnil. Ferjan? Ženin glas, ki je prihajal iz zdiča, je bil tako tožen in plah, da mu je bridko legal na srcé. Zdramil se je, zamolil glasno, kakor iz dna duše, a mu je glas zopet potišal, da je bilo slišati le Anko in ženo.

Po molitvi, ko se je Anka pokrižala in obesila molek, je žena tiho šepetala še dve, tri prošnje, ki jih je nosila v najskrivnejšem kotičku srca.

Polajnar je bil obsedel s sklenjenimi rokami. Mislil je na ženo. Njen žalostni, plahi glas, ki mu je med molitvijo prihajal na uho, ga je čudno porazil. Tudi ona je tu, a prej je mislil le nase in na Ferjana. Taka je ko senca, krhka, kakor da se bo zdaj zdaj zlomila. Že dolgo vrsto let se je izogibal vsega, kar bi ji lahko količkaj obtežilo srce. Prav bi bilo, ako bi se z njo pomenil in ji povedal, kaj ga peče. Pa ni mogel, ni imel poguma. Bal se je, da ju bo slednja beseda spomnila nečesa, kar je na videz pokopano ležalo na dnu in česar se niti v mislih nista upala dotikati.

Vzdihnil je tako glasno, da se je Tona zdrznila v molitvi in se naglo pokrižala.

»Kaj ti je?« ga je plaho vprašala. »Kaj se je zgodilo?«

»Nič,« je stresnil glavo. »Saj ni nič.«

Dvignil se je in stopil do okna. Iskal je tobak in pipo, kakor da se hoče z nečim zamotiti.

Tona ni popustila. Med molitvijo jo je bila obšla neka misel, ki ji je kot žareč ogel obležala na duši.

»Nekaj ti je pač. Saj te vidim... Kaj je s Ferjanom?«

Polajnar je bil našel pipo; držal jo je v rokah, kakor da ne ve, kam z njo. Vrgel jo je nazaj na okno. Bil je jezen sam nase. Kaj je s Ferjanom? Zdaj ni maral govoriti o tem. Ji bo že povedal, a ne nocoj, ne to minuto. Ničesar se ni tako bal kakor njenih solza in njenega bolnega pogleda, ki je prodiral do dna duše. Pokesal se je, da ni bolj brzdal svojega razburjenja in jeze. S fantom se bo pomenil kje na samem...

»Ne sili tako vame!« je nejevoljno zategnil. »Saj ni nič... Bom že sam govoril s Ferjanom. To se tiče samo naju... Razen tega nekdo prihaja,« je dostavil, ko je posluhnil skozi okno.

Tona je stisnila ustnice in molčala. Ni se upala več siliti v moža, ki se ji je zdel nenavaden, da nikoli tako. Vso noč od samih misli ne bo zatisnila očesa.

Pred hišo so zapeli koraki.

»Ferjan!« je vzkliknila Anka.

Fant, ki je vstopil, ni bil Ferjan. Visokorasel in svetlih las, obraz s širokimi ličnimi kostmi in velikim nosom. Oči so mu nekam potmurjeno gledale izpod košatih obrvi. Bil je vinjen. Kazno je bilo, da ga je minil ves pogum, ko je stopil v izbo, v medli svit luči, in se je zmedel od zadrege. Domače je premeril drugega za drugim, a so se mu oči najdlje ustavile na Polajnarju.

Mati in hči sta ga radovedni gledali. Nista ga poznali. Kaj ga je prineslo? Polajnarju se je zdelo, da ga je videl malo prej med tujimi fanti v krčmi. Hkratu pa ga je spomnil na neki obraz, ki ga je bil že na pol pozabil, a mu je zdaj živ stopil pred oči. Bilo mu je, ko da se mu je nekaj daljnega kakor z ledeno roko dotaknilo srca. Prevzelo ga je tako čudno, da je za trenutek ostrmel kakor olesenel, nato se je plaho ozrl po ženi, se zopet zbral in odšel po izbi.

Fant je bil odzdravil, se zazibal na eni nogi, stopil do mize in se z vso težo spustil na klop.

»Presneto je pri vas strmina,« je rekel, se odkril in si pogladil znojne lase. »Saj bi se človek kmalu ubil.«

»Ne, pri nas ni tako ko v dolini,« je rekla Anka. »Kdor ni strezav, si zlahka kosti polomi.«

Fant jo je pozorno pogledal. Ali cika na njegovo vinjenost? Nasmehnil se je prizanesljivo.

»Saj nisem veliko pil,« se je opravičeval. »Šele, ko sem stopil čez vodo, sem ga začutil.«

Bil je kar smešen v svoji zadregi. Anka je pogledala mater in bi bila skoraj v smeh prasnila. Pogovor je obtičal kakor muha v pajčevini. Fant se je zopet nasmihal. Anka je gledala v okno.

Polajnar je nemiren meril izbo in čelo mrščil. Obhajali so ga taki občutki, da je pozabil na Ferjana in na vse, kar ga je pravkar mučilo.

Bilo mu je, kakor da se mu je vsa teža življenja stisnila v en sam večer in mu legla na tilnik. Fanta je pogledoval po strani, izpod čela, s kratkimi, izprašujočimi pogledi. Žene se ni upal pogledati. In vendar jo je videl, kako sedi nepremična, skoraj brez diha, kakor vselej, kadar se je vsa zatopila v kako bridko misel.

Slednjič se je zganila, pridržano vzdihnila in stopila iz zapečka.

»Anka, pojdi in lezi!« je rekla zamolklo. »Lahko noč!«

»Lahko noč!«

Mati in hči sta odšli. Šele ko so se vrata zaprla, je Polajnar pogledal za Tono. Ali ju je hotela pustiti sama? Ob neki misli ga je mrzel srh spreletel po hrbtu. Posluhnil je: od zgoraj je prihajal šum lahkih korakov, ura je ječala. In se ni ustavil v svoji hoji, kakor da lovi a obenem podi spomine, ki so ga obletavali že na poti iz krčme... Noči, ko je bil prav tako nemiren in lahke pameti kakor zdaj Ferjan. Dnevi, ko mu je umirala mati in je slednjič sam ostal pri hiši. Jutro, ko je šel k poroki in je pred nevesto nenadoma planilo neko dekle in kričé kazalo na svoje obilno telo. Bila je doma iz oddaljene samote in je zato nihče ni poznal razen njega, ki je bil pobledel ko stena. Sramota je bila tako velika in očitna, da je nevesta pobegnila, on pa je odšel v drugo faro in se napil do nezavesti. Leto in dan je živel sam zase in se ni upal nikomur v oči pogledati. Potem je pripeljal nevesto iz sosednje fare, ženitovanje je bilo tiho, skoraj podobno pogrebščini. Sramota še ni bila pozabljena, tudi Tona je vedela zanjo, a mu je nikoli ni omenila niti s koncem besede ne, le kdaj pa kdaj ji je tiho pogledala iz oči. Šele ko so jima trije otroci zapored pomrli in je tudi ona zbolela, ji je v obupu ušlo: »Ne bova imela sreče, ker te je ona preklela.« Polajnar ni verjel v prekletstvo, a ob ženinih besedah mu je bilo, kakor da mu kliče zlò usodo nad glavo. Spozabil se je, da jo je udaril, potem pa se je zrušil in zajokal kakor otrok. Tone ni bil vzela iz ljubezni, pogosto je bil trd z njo, s tistim dnem pa se je ves spremenil. Iz občutka neke krivde se je bal še vsake njene tihe misli...

Dà, dà. Vzdihnil je. Obstal je ob kamri, ob stenski uri, in izpod čela strmo pogledal fanta. Zdelo se je, da išče svojih potez na njegovem obrazu. Ali je res on, ali se plaši le praznih strahov? Nasmeh in oči, kakor da Ferjan sedi pred njim.

»Ali nisi bil prej v krčmi?«

»Dà. Pil sem. Malo preveč sem pil.«

Polajnar je čakal, da mu pove, kdo je in odkod; fant pa se je le nasmihal in se od zadrege zopet pokril.

»Odkod pa si?« ga je vprašal naravnost, da bi se rešil negotovosti.

Fant je dvignil obrvi in se vzravnal; zdelo se je, da zbira ves pogum.

»Izpod Meljnika,« je odgovoril in se mu je čisto rahlo tresel glas.

»Izpod Meljnika... Oče, ali me ne poznate?«

Polajnarja je vroče spreletelo po telesu, občutil je omotico. Pa ni bil take sorte, da bi ga že prvi udarec pobil. Vsaj pokazati tega ni maral. Naglo se je zbral.

»Poznam te,« je rekel zamolklo. »Zdaj te poznam, četudi te še nikoli nisem videl... razen enkrat... a takrat si bil še v zibeli... Pa — kaj te je prignalo?«

In je zopet stopil po izbi. Četudi se je delal močnega, je bil tako vznemirjen, da ni mogel prestajati na mestu.

Fant je molčal.

»Kako ti je ime?«

»Blaž.«

»Blaž! Saj menda nisi prišel samo zato, da me vprašaš, ali te poznam?«

»Ne. Nekaj denarja bi potreboval.«

Polajnarju se je olajšalo. Prej se je bal, da je fant prišel zaradi česa hujšega, a sam ni vedel, kaj naj bi to bilo.

»Denarja hočeš? Ali ne služiš?«

»Seveda služim. A sem za pogreb dolžan. Vsega ne zmorem.«

Polajnar je obstal. Nekaj daljnega, na pol pozabljenega se mu je kakor z žarečo iglo srca dotaknilo.

»Kdaj je umrla?« je vprašal skoraj tiho.

»Pred mesecem... kar nenadoma... Saj bi lahko še živel, pa...«

Blaž je umolknil.

»Kaj jo je neslo?«

»Menda sušica. Pila je... preveč je pila... Pijanka je bila.«

Besede so bile le zaradi fantove vinjenosti tako surovo odkrite, vendar so moža čudno zadele.

»Blaž!« je vzkliknil in odšel do vrat. »Kako pa govoriš? Saj je bila vendar tvoja mati!«

Fant je bil zadet. Ovedel se je, zardel v lica, hkratu mu je rahla senca legla v zenice.

»Vam že lahko to rečem,« je dejal. »Zaradi tega ji nisem storil krivice. Ko je bila še živa, sem ji pomagal po svoji moči. Če ji je kdo kako krivico storil, to nisem bil jaz...«

Polajnar je strmé pogledal fanta, kakor da tega ni pričakoval. Ves čas se ni mogel sprijazniti z mislijo, da je to njegov sin, tako mu je bil tuj. Še toliko bolj tuj v tistem trenutku, ko mu je iz rahlo prikritega očitka nekaj sovražnega poblisnilo v vinjenih očeh. Zadelo ga je, da bi bil vzrojil, a je čutil, kako je brez moči.

»Ne govôri, ko ne veš, kako je bilo,« je zategnil. »Le ona bi imela pravico očitati... pa še ona le na pol... Ali ti ni povedala, da sem bil pri nji... da sem hotel popraviti?... Pa je nazadnje sama priznala, da ni za našo hišo...«

In si je mrzel pot obrisal s čela. Blaž je gledal očeta, oči so mu bile zopet plahe kakor prej, neopredeljiv nasmeh mu je visel na ustnicah.

Nekaj časa sta bila tiho.

»Koliko potrebuješ?« je vprašal Polajnar.

»Če mi kaj daste, je prav, če ne, je pa tudi dobro,« je rekel Blaž in se dvignil. »Saj sam nisem hotel, a so me silili drugi, češ da sem neumen... Ako ne bi bil malce od vina, si ne bi bil upal...«

Polajnar je stopil k stenski omarici in jo je odklenil. Iz škatle, ki je ležala na dnu, je vzel tri bankovce in jih z drhtečo roko položil na mizo.

»Ali bo dovolj?«

»Še preveč je... Saj ... lahko mi verjamete...«

»Le vzemi!«

Blaž je spravil bankovce. Vinjenost ga je popuščala; a bolj ko se je treznil, bolj mu je bilo nerodno.

»Hvala! Pa ne zamerite!« je očetu ponujal roko. »Zdaj se ne bova več videla.«

»Zakaj pa ne? Le še pridi! Jaz — jaz se te ne... sramujem... Le kadar prideš, je bolje, da se trezni kaj pomenimo.«

»Dà, dà. Pa me vendar ne bo. V svet pojdem, da se ogledam po čem boljšem...«

»Kakor veš, kakor veš...«

Blaž je odšel. Polajnar je obstal ob mizi in posluhnil v njegove korake, ki so se izgubili na klanecu. Nato se je zbegano ozrl po stenah kakor človek, ki je zašel v čisto tuj kraj. Prestopil se je in se trudno sesedel na klop, roke so mu omahnile ob telesu. Prej je brzdal razburjenje, se delal hladnega, samozavestnega, a zdaj so mu pošle moči. Ni ga bilo izmučilo le duševno, ampak tudi telesno, kakor da je stežka donosil nečloveško breme. Misel na čudno igro naključja, ki mu je fanta prav ta večer privedla v hišo, se mu je komaj dotaknila zavesti. V hiši je bilo vse tiho, tiho zgoraj v kamri; žena gotovo ne spi, ampak strmi v temo in misli. Bal se je stopiti k nji in spregovoriti; še nikoli tako.

Glava mu je zlezla globoko na prsi. Še nikoli ga niso obhajali taki občutki, komaj tedaj, ko je bil Tono udaril in se nato razjokal ob njeni postelji. Bog ve, koliko časa bi bil tako sedel, da se ni izpod klanca razlegnil fantovski vrisk. Ferjan? Ob misli na sina ga ni več grabil srd ko prej, jezo je zamenjal neki drugi, težko opredeljiv občutek. Zdaj ne bi mogel govoriti z njim. Morda nikoli ne bo mogel... In se ga je tudi bal srečati.

Nategnil je uro in vzel luč, da odide v kamro. Ko je stopil v vežo, je zadel ob Ferjana; ta je bil fantovsko vesel in vès nasmejan.

»Dober večer, oče!«

»Dober večer!« mu je odgovoril. Fantov smeh ga je dražil. »Kaj se tako režiš?«

»Ha, to je tekel!« se je Ferjan glasno zasmel in od objesti začepetal z nogo. »Kar skozi grmovje, ni poznal klanca ne steze.«

»Tekel? Kdo?«

»Vrag ga pozna! Neki fant. Da bo drugič vedel laziti tod okrog!«
 Oče ga je nekaj trenutkov strmo gledal. Zdelo se je, da mu hoče nekaj reči, a se je nato molče obrnil in odšel po stopnicah v kamro.

Žena še ni spala. Obrnjena je bila v zid in je tiho dihala. Postavil je luč na mizico in sedel na skrinjo, ki je zacvrkutala. Žena se ni ozrla ne se oglasila. Slekel si je jopič, a ga je podržal v rokah, kakor da ne ve kam z njim, in gledal v posteljo. Ženin molk in nepremičnost sta ga čudno plašila in vznemirjala.

»Tona!« jo je poklical. »Tona!«

»Kaj?«

Dà, oglasila se mu je, a njen glas je bil skoraj tih, podoben odmevu globoke, zadrževane bolečine.

»Tona! Ali veš, kdo je bil pri nas?«

Žena je molčala. Bila je tako mirna, kakor da zadržuje še dihanje.

»Tisti... tisti je moj sin,« je izgovoril z obupno odločnostjo, vrgel jopič na skrinjo in se dvignil. »Moj sin... Blaž...«

»Saj se mi je... koj zdelo... Vedela sem,« so se Toni trgale besede.

Vedela je! Polajnar je stopil po kamri. Tona je vedela. Spoznala ga je, morda prej ko on, bolj s srcem ko s pametjo. Nji bi ničesar ne bilo mogoče prikriti. Saj ji tudi ničesar ni prikrival. A ni želel, da bi preteklost kdaj živa stopila v hišo, ne zaradi sebe, zaradi njenega občutljivega srca... In ga je skoraj užalilo, ko je zaslišal, da žena pritišano joče, hkratu se je tega prestrašil.

»Tona, Tonca!« mu je pol očitajoče, a pol tolažeče pel glas. »Ne jokaj! Zakaj jočeš? Ali sem mar jaz to hotel? Ali sem mar...«

»Saj vem,« je jecljala med hlipanjem. »Pusti me, naj se izjočem! Saj ti ničesar ne očitam... Le tako neumna sem... tako neumna... Saj je vse dobro... Nič mi ni treba govoriti... Saj se mi smiliš... tudi ti...«

Besede so možu težko legale na srce, a obenem so mu bile tudi v olajšanje. Dà, Tona je razumna in dobra... razumna in dobra... Ustnice so mu zadrhte. Moj Bog, saj se je bil še sam sebi zasmilil, ko je stal v veži pred Ferjanom.

»Vse pride nad človeka,« je zastokal in se prestopil. »Vse! Vse mu pade na glavo, prej ali slej, in ga potlači, kadar najmanj pričakuje... Zato se bojim tudi za Ferjana, ki je še mlad in neumen... tako hudó neumen...«

Tona je tiho pohlipavala. Zdelo se je, da je napeto poslušnila v njegove besede. Ko je umolknil, je obrnila obraz in ga s solznimi očmi pogledala, ki je kakor izgubljen, s sklonjeno glavo stal sredi kamre.

»Kaj je s Ferjanom?« ga je vprašala. »Zakaj mi ne poveš?«

»Saj ti povem... Nima pomena, da bi ti prikrival. Neke besede sem slišal o njem... v krčmi... Pa se nikar preveč ne žalosti zaradi tega. Kar je, je; bo že kako... Da nam uganja sramoto s Petranovo

Meto... O, hudič vendar!« je zacepetal z nogo, tako težko in hudo mu je bilo vse to izreči.

»Jezus!« je zaječala Tona.

Ni zajokala, zaprla je oči. Zdelo se je, da se je za trenutek zaklenila vase in da tam moli ali trudno razmišlja. Dà, saj o tem je že slišala. Anka je bila prinesla z vasi. Pa ni mogla in ni hotela verjeti; prepričevala se je, da ni resnica. Možu se ni upala povedati, ker se ničesar ni tako bala ko zdrahe v hiši. Zdaj je verjela, morala je verjeti. Tako jo je zgrabilo za srce, da bi bila zavpila, a tedaj ni mislila nase. V tistem trenutku se ji je mož huje smilil, bolj se ji je zdel potreben tolažbe... Pogledala ga je.

»Saj morda ne bo tako hudo,« je rekla. »Saj Ferjan morda ne misli resno...«

»Tona, kaj pa govoriš!« se je mož zgrozil. »Če resno misli, je hudo, če ne misli resno, je — lahko še hujše... Saj ti ne veš, ne moreš vedeti. Jaz vem... Le dobro pomisli! Tona! Jaz ti ne bom govoril...«

»Moj Bog! Saj vem... vem...«

Polajnar je zopet sedel na skrinjo. Tona je nagosto mežikala, ustnice so se ji nabirale v gube, kakor da s silo zadržuje žalost. Nekaj časa sta bila čisto tiho. Vse je bilo tiho, le v luči je cvililo. Težko, z muko sta lovila misli, ki so se jima drobile pod občutki.

»Ali se je Ferjan vrnil?« je slednjič Tona vprašala.

»Da.«

»Ali si mu kaj — rekel?«

»Ne. Nisem mogel. Saj veš, da ne morem... Saj razumeš. Vse moči mi je vzelo. Reci mu ti! Ti mu reci!«

Žena je vzdihnila.

»Ti mu reci!« je mož ponovil. »Ti to laže storiš... Tebi nihče ne more česa očitati, niti v mislih... Tona!«

»Bom,« je rekla žena mehko. »Poizkusila bom. Saj ne bo tako zakrknjen, da ne bi razumel... Jeli, da ne? Ti pa zdaj leži!« se mu je ljubeznivo nasmehnila. »Leži in ne misli več na to! Bom že jaz... kakor bom znala...«

Mož se je dvignil, stopil do postelje in ženo z raskavo roko pobožal po licu.

»Tonca!« je zajecljal. »Tonca!«

Ženi so nove solze navrele v oči. Tedaj je tudi njega premagalo. Z naglimi koraki je stopil iz kamre in se usekoval pred vrati.

Za okni je ležala temna, vlažna pomladna noč. Z neba so migotale medle zvezde, na obronkih so se svetile redke luči, ki so ugašale druga za drugo. Bilo je vse tiho, tiho, le iz grape je zamolklo voda šumela.